

BÜNTETŐELJÁRÁS

A Kormány [T/13972.](#) számon nyújtotta be a büntetőeljárásról szóló törvényjavaslatát, amely a büntetőjogi reform részeként átfogó módosítást kíván végrehajtani a büntetőeljárás kódexen.

Alapfogalmak

A **büntetőeljárás** az igazságszolgáltatás meghatározó része, a bűnügyek mérlegelésének színtere. **Feladatait** hagyományosan:

- az anyagi büntetőjog érvényre juttatásában;
- a törvényesség biztosításában;
- az igazság elérésében szokták megjelölni (Belovics-Tóth 2015).

A jogtudomány **két alapvető büntetőeljárás rendszert** különböztet meg, amelyek az egyes jogrendszerekben időben párhuzamosan alakultak ki: a **vádeltű** (akkuzatórius) és a **nyomozó rendszerű** (inkvizitórius) eljárást. Míg a vádeltű a régi görög és római, majd a későbbi angolszász területek eljárásjoga, addig a nyomozó elvű a német és a francia jogfejlődés eredménye. Napjainkban – a két rendszer egymásra hatása nyomán – a vegyes rendszerek figyelhetők meg.

Előzmények

Hatályos büntetőeljárás törvényünk az ötödik kódex a magyar jogfejlődésben. Az [1896. évi XXXIII. törvénycikk](#), az első egységes bűnvádi perrendtartás, a korabeli Európa egyik leghaladóbb szellemű, vegyes rendszerű eljárási modellre épülő kódexe volt (Erdei-Hack 2014). E kódex a 20. század közepéig – kisebb-nagyobb módosításokkal – hatályban volt. A második bűnvádi perrendtartás az 1951. évi III. törvény volt, szintén vegyes rendszerű, de – szovjet mintára – inkvizitórius modellt követett. A harmadik az 1962. évi 8. tvr., a negyedik az 1973. évi I. törvény 2003-ig volt hatályban. Az újrakodifikálást a rendszerváltás közjogi átalakulása és a nemzetközi kötelezettségeink tették szükségessé. Az [1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról](#) (továbbiakban: Be.) elfogadása és hatályba lépése között öt év telt el (2003. július 1.). 2006-ig három átfogó büntetőnovellával módosították, azóta is több törvénymódosítás történt. **Az igazságszolgáltatási reform keretében megszületett új Btk. (2012. évi C. törvény)** és büntetés-végrehajtási törvény ([2013. évi CCXL. törvény](#)) után **szükségszerűvé vált az új Be. kódex megalkotása** is. 2014-ben [kodifikációs munkacsoport alakult](#), amely megkezdte a törvény előkészítését. A Kormány a 2015. február 11-i napján megtartott ülésén elfogadta [az új büntetőeljárás törvény szabályozási elveiről szóló előterjesztést](#). Az itt meghatározott irányelvek: *a hatékonyság, gyorsaság, egyszerűség, korszerűség, koherencia és célszerűség voltak.*

- A büntetőeljárás olyan jogilag körülhatárolt folyamat, eljárási cselekménysorozat, melynek célja a büntetőjogi felelősség megállapítása.
- **Büntetőeljárás jog:** a büntetőjogi felelősségre vonás alapja, a fenti célok megvalósulása érdekében alkalmazott eljárási cselekmények jogi szabályozása.
- "Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. Senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg."
«Magyarország Alaptörvénye, XVIII. cikk (1)-(2)»
- "Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően." (Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről, Európa Tanács - 1993. évi XXXI. törvény)

NEMZETKÖZI KÖTELEZETTSÉGEK

Az utóbbi évtizedek **magyar jogfejlődése igazodik a nemzetközi folyamatokhoz**, követi a nemzetközi szervezetek ajánlásait. Ezek egyrészt **az emberi jogok** védelmére és érvényre juttatására, **a büntetőeljárás gyorsítására és egyszerűsítésére**, valamint **a sértettek erősebb érdekérvényesítésére** vonatkoznak. A bűnözés elleni hatékonyabb fellépés, a bűnüldözés és a büntetőeljárás eredményesebbé tétele érdekében **Magyarország** számos bilaterális megállapodást kötött, illetve **nemzetközi egyezményhez csatlakozott**.

A legjelentősebbek:

- Az ENSZ közgyűlésén 1966. december 16-án elfogadott és az 1976. évi 8. tvr.-rel kihirdetett [Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya](#).
- Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (kihirdetve: [1993. évi XXXI. törvény](#)).
- Az [Emberi Jogok Európai Bírósága](#) (EJEB) joggyakorlata.

"A büntető eljárás célja évezredek óta, amióta és ahol a bűnügyek elintézése jogilag rendezett eljárás alakjában történik, mindig és mindenütt kifejezetten és hangsúlyozottan az igazság keresése és az igazságosság érvényesítése volt és ma is az. Igazság a tények megállapítására nézve s igazságosság a bűnösség feletti döntés és a büntetés kiszabás tekintetében."

(Finkey Ferenc, 1927)

A BÜNTETŐELJÁRÁS HATÉKONYSÁGA

A büntető igazságszolgáltatás hatékonysága annak fokmérője, hogy a szabályozás, és az az alapján történő eljárási rendszer mennyire tud lépést tartani a társadalmi, politikai, gazdasági, kulturális változásokkal, illetve hogy mennyire képes érvényre juttatni a Btk.-ban megfogalmazott büntetőpolitikai szándékot. **A magyar Be. szabályozásban az elmúlt évtizedekben számos lépés történt az eljárások gyorsítására és hatékonyságának növelésére.**

Hack Péter (2016) három csoportra osztja ezeket:

- a vádemelést megelőző szakasz (nyomozás mellőzése, ügyészi megrovás, vádemelés elhalasztása / mellőzése, közvetítői eljárások);
- a különeljárások (bíró elé állítás, tárgyalás mellőzése, tárgyalásról lemondás, távollévő terhelttel szembeni eljárás, kiemelt jelentőségű ügyek különeljárása);
- a kifogás intézménye.

A szerző belátja, hogy büntetőügyekben társadalmi elvárás a tradicionális büntetőper megjelenítése, emiatt nehéz a lényeges eljárási elemeket megreformálni, hacsak nem fordul a büntetőpolitika [resztoratív irányba](#), amely alternatív szankciók széles körét

kínálja, és tág teret nyit a kevesebb garanciát megkövetelő egyszerű és gyors konfliktuskezelésnek. Kiss Anna (OKRI, 2016) szerint **a büntetőeljárások gyorsítása önmagában nem elégséges eszköze a hatékony bűnüldözés megteremtésének**, miközben a jogalkotónak emberi jogi szempontokat is figyelembe kell vennie. A szerző és az

[OKRI korábbi kutatása](#) sze-

rint a hatékonyság kapcsán felvetődő leggyakoribb okok a következők:

- időleges visszaesésekkel növekszik az ismertté vált bűncselekmények száma;
- növekszik a latens bűncselekmények száma;
- változik a bűnözés struktúrája, jellege;
- az igazságszolgáltatás infrastruktúrája nem tudja követni a bűnözésben bekövetkezett változásokat;
- jelentős a késedelem, hosszú ideig tartanak az eljárások;
- a garanciák akadálypályává változtatják a büntetőeljárást;
- bürokratikus az igazságszolgáltatás.

STATISZTIKAI ADATOK

1. táblázat: Regisztrált bűncselekmények száma

Év	Regisztrált bűncselekmények száma	2006 = 100%
2006	425 941	100,0
2007	426 914	100,2
2008	408 407	95,9
2009	394 034	92,5
2010	447 186	105,0
2011	451 371	106,0
2012	472 236	110,9
2013	377 829	88,7
2014	329 303	77,3
2015	280 113	65,8

Forrás: Infoszolg/[Legfőbb Ügyész beszámolója 2015.](#)

A KSH korábbi adatai szerint 2000-ben 450 673, míg 2005-ben 436 522 volt a regisztrált bűncselekmények száma.

A KSH felhívja a figyelmet arra, hogy a 2013. július 1-jén hatályba lépett új Btk. ([2012. évi C. tv.](#)) szerkezeti és tartalmi eltérései miatt, egyes bűncselekmények esetében az adatok korábbi évekkkel való összehasonlíthatósága korlátozott (KSH Évkönyv 2015).

Szervezeti háttér

A **büntetőbírák száma** gyakorlatilag nem változott az elmúlt években, ellenben a **rendőrség létszáma** több mint 27%-kal emelkedett.

A büntetőeljárások továbbra is elhúzódnak. 2005-höz viszonyítva egy átlagos **nyomozás időtartama** 38,6%-kal (159,2 napról 220,7 napra), míg a **bírósági eljárás** 11,2%-kal (369,3 napról 410,7 napra) emelkedett (Miskolci 2016.).

A **büntetés-végrehajtási intézetekben lévőek száma** 2000-ben 15 539 volt. 2015-re ez a szám 17 449-re emelkedett (KSH Évkönyv 2015).

1. táblázat: Jogerősen elítéltek száma

2010	86 067
2011	88 382
2012	75 533
2013	74 249
2014	83 697
2015	76 394

Forrás: Infoszolg/[Legfőbb Ügyész beszámolója 2015.](#)

3. táblázat: Költségvetési adatok (millió Ft.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rendőrség	263 381,5	228 021,2	264 047,3	235 753,8	299 286,2	370 593,4
Ügyészi szervezet	28 532,3	30 613,6	36 869,6	39 677,5	38 256,4	38 982,4
Bíróságok	70 442,3	74 838,3	79 814,2	86 267,2	89 271,1	89 811,0
Büntetés-végrehajtási szervezet	40 781,5	48 489,2	51 141,1	58 144,9	51 760,9	56 915,6

Forrás: Infoszolg/[Legfőbb Ügyészség 2015.](#)

SZAKMAI VÉLEMÉNYEK

2016 nyarán a jogalkotási folyamat átláthatóbbá tételét szolgáló társadalmi egyeztetésre került sor, melynek során civil szakmai szervezetek is lehetőséget kaptak a tervezet véleményezésére.

Az elemzők valamennyien egyetértenek azzal, hogy időszerű az új Be. megalkotása, de a törvénytervezet bizonyos elemeit kifogásolják.

Véleményét nyilvánosságra hozta a

- [Társaság a Szabadságjogokért](#) (TASZ);
- a [Transparency International Magyarország](#) (TI);
- valamint a [Magyar Helsinki Bizottság](#).

A közelmúltban [Bócz Endre](#), egykori fővárosi főügyész is közreadta véleményét a tervezetről.

Források:

- [1998. évi XIX. törvény](#) a büntetőeljárásról
- Belovics Ervin - Tóth Mihály: Büntető eljárásjog – 2. akt. kiad. – Budapest, HVG-ORAC, 2015.
- Büntetőeljárás jog I-II. – Hack Péter (szerk.) – Budapest, ELTE Eötvösös K., 2014-2015.
- Bűnözés és igazságszolgáltatás 2007-2015 – [Legfőbb Ügyészség, 2016.](#)
- Fantoly Zsanett: Hatékonysági problémák, azaz a hazai büntetőeljárás gyakorlati visszasságai – In: Sapieni sat: Ünnepi kötet dr. Cséka Ervin professzor 90. születésnapjára – Szeged, [SZTE], 2012.
- Fantoly Zsanett és Gácsi Anett Erzsébet: A büntetőeljárás törvény egyes alapelvei, koncepcionális kérdései az Alaptörvény fényében – In: Számadás az Alaptörvényről – Balogh Elemér (szerk.) – [Budapest], Magyar Közlöny Lap- és Kvk., 2016.
- Finkey Ferenc: Anyagi igazság és téves jelszavak a büntető eljárásban – Magyar Jogi Szemle, 1927. 3.
- Hack Péter: A büntetőeljárás egyszerűsítésének lehetőségei és korlátai – In: Egy jobb világot hátrahagyni... Tanulmányok Korinek László tiszteletére – Finszter Géza et al. (szerk) – Pécs, PTE ÁJK, 2016.
- Kiss Anna: A hazai büntetőeljárás hatékonyságáról – [Kriminológiai Tanulmányok, 2016. 53.](#)
- Miskolczi Barna: A nyomozási határidő tervezett rendszere az új büntetőeljárás törvényben – [Jogászvilág, 2016. január 19.](#)
- Miskolczi Barna: Az új Be. alapvető rendelkezései – 1. rész – [Jogászvilág, 2016. október 5.](#)
- Miskolczi Barna: Az új Be. alapvető rendelkezései – 2. rész – [Jogászvilág, 2016. október 6.](#)
- Németh Balázs: Sértettvédelem az új büntetőeljárás törvény tükrében – [Jogi Fórum, 2016. május 11.](#)
- Úton a bírói meggyőződés felé: a készülő büntetőeljárás törvény kodifikációja – Elek Balázs és Miskolczi Barna (szerk.) – [Debrecen], Printart-Press Kft., 2015.